

Arbetarbostaden "Berget" vid Ölsboda herrgård

Ölsboda herrgård 2:51, Nysunds socken, Degerfors kommun, Närke

Renovering av skorstenar 2008

Charlott Torgén

Örebro läns museum
Rapport 2008:18

INLEDNING	3
Översiktlig beskrivning.....	3
Administrativa uppgifter.....	3
BYGGNADSBESKRIVNING	4
Arbetarbostaden "Bergget"	4
Före åtgärd.....	4
Utförda åtgärder	4
BILDDOKUMENTATION	6

Inledning

Översiktlig beskrivning

Ölsboda herrgård är sedan 2002 byggnadsminne. Förutom huvudbyggnaden och intilliggande flyglar ingår även andra byggnader i herrgårdsmiljön och då bland annat arbetarbostaden "Berget" som uppfördes 1806.

Under år 2008 erhöll fastighetsägarna statliga medel i form av byggnadsvårdsbidrag för att renovera skorstenarna på arbetarbostaden. På uppdrag av Länsstyrelsen har Örebro läns museum utfört den antikvariska kontrollen som skett genom besök på plats. Skriftliga antikvariska anvisningar lämnades inför arbetet och kompletterades muntligt under arbetets gång. Då antikvarisk kontrollant kontaktades var den befintliga plåtinklädnaden nedplockad.

Arbetet har bestått i att mura om vissa av skiften samt lagning av murverket i skorstenarna. Skorstenarna har sedan försetts med ny plåtinklädnad. En förändring är de huvar som monterats vilket skett för att skydda murstockar samt skorstenar. Arbetet har skett enligt Länsstyrelsens beslut och enligt de antikvariska anvisningar som lämnats.

Administrativa uppgifter

<i>Fastighetsbeteckning:</i>	<i>Ölsboda herrgård 2:51</i>
<i>Bidrag:</i>	<i>80% av de kulturhistoriskt motiverade överkostnaderna, dock max 156 000kr.</i>
<i>Byggentreprenör:</i>	<i>AB Fjugesta Fasadputs Mullhyttans Plåt AB</i>
<i>Antikvarisk kontrollant:</i>	<i>Örebro läns museum Charlott Torgén</i>
<i>Utförandeperiod:</i>	<i>Augusti-oktober 2008</i>
<i>Antikvarisk kontroll:</i>	<i>2008-05-05 2008-05-13</i>
<i>Slutbesiktning:</i>	<i>2008-10-02</i>
<i>Diarienummer:</i>	<i>2008.220.285</i>
<i>Registrerade bilder:</i>	<i>OLM_2008_64_1-19, Charlott Torgén</i>

Byggnadsbeskrivning

Arbetarbostaden "Berget"

Byggnaden uppfördes 1806 och har ett välbevarat yttre och delvis bevarad planlösning. Byggnaden ligger i nära anslutning till huvudbyggnaderna och i slutet av en liten kulle. Grunden, av tuktad sten, som byggnaden vilar på är därför högre på ena sidan och mycket låg på andra sidan. Stommen är klädd med stående lockpanel avfärgad med falurödfärg i en ljus kulör. Taket är täckt med skiffer och har tre plåtinklädda skorstenar med utkragande krön. In till byggnaden leder två pardörrar med vitmålad panel som tillsammans bildar ett fiskbensmönster. Överst i dörrbladen finns mindre samt ovala och spröjsindelade fönster. I fasaden finns flera äldre välbevarade större och mindre fönster.

Före åtgärd

Skorstenar

I byggnaden fanns tre murstockar som bestod av flera helt separata rökkanaler vilka på vinden/andra våningen sammangick och bildade varsin gemensam murstock med tillhörande skorsten.

Skorstenarna med utkragande krön var murade och plåtinklädda, även krönet. Plåtinklädnaden bestod av svartplåt med bitar i storleken 60x30cm som falsats samman med liggande hakfalsar och som sedan spikats fast med smidd spik i murverket. Plåten var mycket sönderrostad och delar av den hade ramlat ner. Exakt hur plåtinklädnaden sett ut var därför mycket svårt att se.

En hel del av fogen var borta och stenarna var till viss del söndervittrade. Skiljetungorna var bitvis nedrasade i skorstenarna. På skorstenarna fanns ett tunt lager bruk med en något grövre ballast som ger ett spritputsat utseende. Kanske var skorstenarna slammade innan de kläddes med plåt?

Utförda åtgärder

Skorstenar

Fyra till fem av de översta skiften hade rasat på skorstenarna. Efter det som fanns kvar verkade det som att stenarna i näst översta varvet på utkragningen varit sneda i ytterkant. De kan även ha varit skadade. Jämför man mot plåtens utformning verkade det dock som att stenarna varit tvungna att vara sneda för att passa plåtens profilering.

De översta varven som saknade murbruk murades om och så lika befintligt utförande som det var möjligt. I övrigt kratsades fogarna ur och lagades i med nytt hydrauliskt kalkbruk. Invändigt försökte man först att dra med murbruk men det

bara tandade och man drog därför för hand så långt ner det gick. Skiljetungorna lagades i så långt ner som murarna nådde. Där tegel saknades användes stortegel med lika dimensioner som det befintliga.

Skorstenarna kläddes med omålad varmförzinkad plåt, 0,6mm tjock där plåtar i storleken 30x60cm fogades samman med hakfalsar. Då det var svårt att bedöma exakt utformning på den befintliga plåtinklädnaden utformades den nya så likt det gick. På den utkragande delen blev utformningen av plåten något annorlunda än den befintliga då den nya plåten fick något andra mått samt skarpare vinklar. Plåtinklädnaden fästes i murverket i huvudsak med spik. På några ställen, där spiken inte fäste användes plugg och skruv. En modern spik användes och inte smidd då plåtinklädnaden var helt ny och till viss del avspeglar år 2008.

Eldstäderna och därmed murstockarna i byggnaden användes inte. För att skydda dem monterades huvar i omålad varmförzinkad plåt. Till huven användes 0,7mm tjock plåt då det blev stadigt.

Plåtinklädnaden behöver målas om 5-10 år. En svart linoljefärg bör då användas.

För Stiftelsen
Örebro läns museum

Charlott Torgén

Bilddokumentation

Fotoprotokoll

Acc nr: OLM_2008_64_1-19

Objekt: Arbetarbostaden "Berget"

Ort: Ölsboda

Gata/kvarter/fastighet: Ölsboda herrgård 2:51

Socken: Nysunds

Kommun: Degerfors

Län: T

År: 2008

Motiv:

Bild 1-2: Plåtinklädnad från byggnadens skorstenar.

Bild 3: Arbetet med att renovera skorstenarna har påbörjats.

Bild 4-6: Skorstenarnas murverk före renovering.

Bild 7-10: Arbetet med att renovera skorstenarna pågår.

Bild 11-18: Skorstenarna efter renovering med ny plåtinklädnad.

Bild 19: Arbetarbostaden "Berget".

Foto: Charlott Torgén

Övrigt: Diarienummer: 2008.220.238

Bilder före åtgärder

Skorstenarnas murverk före renoivering.

Skorstenarnas murverk före renoivering.

Skorstenarnas murverk före renoivering.

Plåtinklädnad från byggnadens skorstenar.

Plåtinklädnad från byggnadens skorstenar.

Bilder under arbetets gång

Arbetet med att renovera skorstenarna pågår.

Arbetet med att renovera skorstenarna pågår.

Bilder efter åtgärder

Arbetarbostaden "Berget".

Skorstenarna efter renovering med ny plåtinklädnad.

Skorstenarna efter renovering med ny plåtinklädnad.

Skorstenarna efter renovering med ny plåtinklädnad.

Skorstenarna efter renovering med ny plåtinklädnad.

Skorstenarna efter renovering med ny plåtinklädnad.